VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtioneuvoston jäsenen tehtävään liittyvästä karenssista sekä sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta (HE 90/2024 vp)

Perustuslakivaliokunnan kuuleminen 12.2.2026

Laki valtioneuvoston jäsenen tehtävään liittyvästä karenssista: tausta

- Euroopan neuvoston korruptionvastainen toimielin GRECO, valtioneuvoston oikeuskansleri, perustuslakivaliokunta ja valtion virkamieseettinen neuvottelukunta ovat suosittaneet sääntelyä ministerikarenssista.
- Syksyllä 2022 eduskunnalle annettiin esitys laiksi valtioneuvoston jäsenen tehtävään liittyvästä karenssista (HE 192/2022 vp). Esitys raukesi keväällä 2023, kun asian käsittely jäi eduskunnassa kesken vaalikauden päättyessä.
- Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ministerit ovat vapaaehtoisesti sitoutuneet valtioneuvoston periaatepäätöksellä ilmoittamaan pääministerille ja virkamieseettiselle neuvottelukunnalle aikomuksestaan siirtyä hallituskaudella muihin tehtäviin. Neuvottelukunta voi suosittaa ministerille enintään kuuden kuukauden karenssiaikaa.
- Sisäpiiritietoa ja muita salassa pidettäviä tietoja koskevaa sääntelyä lukuun ottamatta voimassa olevaan lainsäädäntöön ei sisälly säännöksiä, jotka rajoittaisivat ministerin tehtävissä toiminutta hänen hakeutuessaan muihin tehtäviin ministerikauden jälkeisenä aikana.
- Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan viedään loppuun laki valtioneuvoston jäsenen tehtävään liittyvästä karenssista.

Lain tavoite, soveltamisala sekä karenssin kesto

- Lain tavoitteena on suojata yleistä etua ja luottamusta hallitusvallan käyttöön, kun ministeri siirtyy toimikautensa jälkeen julkishallinnon ulkopuolisiin tehtäviin.
- Tarkoitus on ehkäistä ennakolta mahdollista eturistiriitojen ja luottamusvajeen riskiä siten, ettei karenssien määräämiselle olisi laajamittaista ja säännönmukaista tarvetta.
- Lakia sovellettaisiin pääministeriin ja valtioneuvoston jäsenenä toimiviin muihin ministereihin. Lakia sovellettaisiin myös entiseen ministeriin 12 kuukautta eron myöntämisestä.
- Lain nojalla voitaisiin rajoittaa enintään 12 kuukauden määräajaksi ministerin oikeutta siirtyä toimikautensa päätyttyä muihin tehtäviin. Karenssi voisi olla myös tätä enimmäispituutta lyhyempi.
- Karenssia ei saisi määrätä asiallisesti laajemmaksi tai kestoltaan pitemmäksi kuin se on lain tavoitteen saavuttamiseksi välttämätöntä.
- Karenssin enimmäispituus vastaisi valtionhallinnon ylimpien virkamiesten nykyisen lainsäädännön mukaista karenssin enimmäisaikaa.

Ilmoitusvelvollisuus

- Aikomuksesta siirtyä uuteen tehtävään tulisi ilmoittaa perustettavalle karenssilautakunnalle. Ilmoitusvelvollisuus koskisi laajasti yksityiselle sektorille siirtymistä.
- Ilmoitusvelvollisuus koskee tehtävän vastaanottamista tai aloittamista valtioneuvoston jäsenenä tai jäsenyyden päättymistä välittömästi seuraavan 12 kuukauden aikana.
- Ilmoitusta ei olisi tarpeen tehdä siirryttäessä julkishallinnon tehtävään tai julkiseen luottamustehtävään.
- Ilmoitusta ei tarvitsisi antaa, jos on ilmeistä, etteivät karenssin määräämisen edellytykset täyty.

Karenssin määräämisen edellytykset

- Karenssilautakunta voisi tapauskohtaisesti harkiten määrätä karenssin, jos
    - henkilöllä on tai on ollut valtioneuvoston jäsenenä toimiessaan pääsy sellaiseen salassa pidettävään tai julkisuutta muuten rajoittavien säännösten suojaamaan tietoon, jota voidaan olennaisella tavalla käyttää uudessa tehtävässä omaksi tai toisen hyödyksi taikka toisen vahingoksi; tai
    - uuteen tehtävään siirtymisen voidaan muusta kuin edellä tarkoitetusta erityisestä syystä katsoa johtavan eturistiriitaan valtioneuvoston jäsenenä toimimiseen nähden.
- Edellytyksenä on lisäksi, että uuteen tehtävään siirtymisen voidaan katsoa vaarantavan yleistä etua ja luottamusta hallitusvallan käyttöön.

Karenssin sisältö ja korvaus

- Karenssi voitaisiin määrätä alkavaksi siitä, kun henkilölle on myönnetty ero valtioneuvoston jäsenen tehtävästä. Se olisi määrättävä päättymään viimeistään 12 kuukauden kuluttua eron myöntämisestä.
- Karenssi käytännössä lykkäisi uudessa tehtävässä aloittamista. Ehdotetulla sääntelyllä ei siten ole tarkoitus estää ministereiden siirtymistä yksityisen sektorin tehtäviin.
- Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaisesti karenssin ajalta olisi oikeus korvaukseen.
- Korvaus vastaisi valtioneuvoston jäsenelle maksettavaa palkkiota.
- Oikeus korvaukseen olisi myös siltä osin kuin asian käsittely on kestänyt yli kaksi kuukautta.

Karenssilautakunta, sanktiot ja muutoksenhaku

- Karenssin ja seuraamusten määräämiseen liittyvistä tehtävistä vastaisi valtioneuvoston kanslian yhteyteen perustettava karenssilautakunta, jonka valtioneuvosto asettaisi viideksi vuodeksi kerrallaan. Lautakunta olisi toiminnassaan riippumaton ja itsenäinen.
- Lain velvoitteiden vastaisesta menettelystä olisi mahdollisuus määrätä hallinnollinen sanktio eli seuraamusmaksu.
    - Valtioneuvoston jäsenyydestä vapautetulle voitaisiin määrätä
        - enintään 30 000 euron seuraamusmaksu, jos hän laiminlöisi uutta tehtävää koskevan ilmoitusvelvollisuutensa taikka
        - enintään 60 000 euron seuraamusmaksu, jos hän rikkoisi velvollisuutensa olla aloittamatta uutta tehtävää hänelle määrätyn karenssin aikana.
    - Valtioneuvoston jäsenten virkatoimien arviointi toteutuu perustuslaissa säädetyn ministerivastuun kautta.
- Karenssikorvausta koskevaan päätökseen olisi ennen valituksen tekemistä vaadittava oikaisua. Karenssipäätökseen ja määrättyyn seuraamusmaksuun voitaisiin hakea muutosta valittamalla.

VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI